

Начало > Акцент

Какво трябва да знае бъдещото правителство за ромското малцинство

от **Димитър Димитров** - 03/05/2017

59

След броени дни България ще има ново правителство. То би трябвало да предполога известно стабилизиране. За хората, работещи за подобряване на състоянието на уязвими общности, е от изключително значение да могат да си сътрудничат с **две от министерствата – на труда и социалната политика и на образованието**.

Ако бъдещият социален министър работи съвместно и с мисъл, ще трябва да намери главните акценти в малцинствената проблематика. Високият обществен интерес прави неговия ресор един от най-тежките, особено по отношение на ромите в страната и тяхната

Заеетост

Данни, публикувани от Агенция за заеетостта показват, че през 2012 г. безработните са били 346 000 д., като **12,2% (или 42 233) от тях се определят като роми**. Към 2016 г. при безработицата сред ромите има известно влошаване: **15.6% от всички регистрирани безработни са от ромски произход, като почти две трети от тях са дълготрайно безработни [1]**. Данните показват, че възстановяването на икономиката не е повлияло добре на всички обществени групи, а ромите може да са сред хората, чието състояние на пазара на труда не се е подобрило дори и след вълните от макроикономически шок, които се случиха през 2008-2009 г.: 19,5% от ромите на възраст 15-64 г. са регистрирани като безработни. Този дял нарасна до **20,5%, въпреки възстановителните процеси** в българската икономика. За сравнение, новото на безработица сред останалото население беше 11,6%, а към 2016 г. намала на 6,7%. Т.е. въпреки нарастването на възможностите за заеетост сред 2009 г. безработицата сред ромите продължава да расте и **разликите** в нивата на заеетост между ромии и останалата част от населението се разширяват.

Причина за това е понижаващия се брой безработни ромии, включени в мерки за повишаване на заеетостта от 2007 г.: тогава броят им е бил 53 749 до 2016 г., когато този индикатор е почти наполовина – 19 380 д., като най-нисък е бил броят им през 2011 г. – едва 10 889 д.

Според доклад на Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“ за ситуацията на ромите на трудовия пазар [2], проведен 2015 г., няма осезателна промяна и не са изпльнявани значителни програми, които биха могли да повишат нивата на заеетост сред ромите. През 2016 г. обаче се отбелязва нарастване на достъпа на ромите до трудовия пазар, което може да бъде обяснено с два фактора: 1) нарастване на броя на ромските трудови медиатори, назначени в бюрата по труда, и 2) изпълнението на инициативи, свързани с Европейската младежка гаранция. В страната има 98 бюра по труда, но ромски трудови медиатори има в едва 71 от тях.

Политиките за заеетост на ромите не успяха да постигнат и целите си, свързани с насърчаване на предприемачеството: **само 1 565 д. са били включени в обучения за стартиране на собствен бизнес** през целия период на изпълнение на инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005 – 2015“, което е далеч под планираният индикатор за тази дейност – 11 500 [3].

Обученията в „меки умения“ се оказват ключови за наемането на ромии в частния бизнес. Неправителствени организации постигат отлични резултати в това отношение. Примерите са малко, но са качествени: фондация „Земята – източник на доходи“ [4] разбива стереотипа, рамкиращ ромите като хора, които не искат и не се занимават със земеделие. Младежка фондация „Арете“ [5] успява да подпомога десетки младежи от ромски произход в намирането на подходяща за тях работа, а Институт Обществото София изпълнява програма, насочена към включване на ромите в пазара на труда в корпоративния сектор, която също е много успешна: над 60% от участващите ромии биват назначавани на дългосрочен трудов договор след изтичане на изпитателния срок.

Основни препятствия пред заеетостта на ромите е ниското ниво на образование и неграмотността. Това са причините тези хора да нямат достъп до мерки за изграждане на капацитет и професионална квалификация, ограничавайки възможностите за намиране на работа и генериране на приличен доход. **Около 55% от ромите на възраст 15 – 59 години [6], регистрирани в бюрата по труда [7], не са завършили средно образование**. Броят на ромите, които са участвали в курсове за ограмотяване през периода на Десетилетието на ромското включване 2005 – 2015 [8], е изключително нисък – малко над 8000 д.

Образованието

е решаващ фактор за успех на пазара на труда. Все още сме далеч от идеята на професор Амос Витцум от *London School of Economics* – всеки човек да получава базов месечен доход и да се занимава с това, което му доставя удоволствие, вместо да работи само и единствено заради парите, без които няма как да съществува.

Резултатите от проучване, проведено от Институт Отворено Общество – София и Секретариат на Ромското включване сред 1000 ромски домакинства през 2013 г. показват, че **63% от интервюираните на възраст 15 години и повече са записани в образователна система**. **Около 18.5% от членовете на домакинствата в училищна възраст са записани в детска градина, 75.5% посещават масови училища, 3.5% посещават професионални училища, 1.3% са записани в средни училища. Незначителен дял от респондентите – около 0.8% – са записани в специализирани училища, елитни гимназии – по изкуства, математика, езиково обучение и др.**, което е показателно за качеството на средното образование, получавано от ромските ученици. Проучването показва и намаляваща тенденция по отношение на ромите, посещаващи специални училища – само 0.3% от ромите в училищна възраст са записани в училища за деца с умствени увреждания. Показателен е и фактът, че феноменът на записване на ромски ученици в специални училища все още съществува, но тъй като не са налични данни за други периоди, не е възможно да се направи сравнение. Фактът, че такива училища все още съществуват и записват ромски ученици без причина, е доказателство за спешна нужда от намеса на управляващите.

От друга страна, **продължаващата тенденция на записване на ромски ученици в училища, разположени в ромските квартали, се наблюдава в 34.5% от случаите**. Причината за това се дължи на близостта до тези училища и за това 53.4% от респондентите са предпочели да посещават училището в квартала. В значителен дял от случаите – 28% – посещаваното училище е единственото такова в населеното място, в което живеят. Етническият състав на учениците е предопределен от етническия състав на населението в съответния жилищен район. Повече от половината ромии в училищна възраст посещават училище, в което по-голямата част от учениците са от ромски произход – 51.8%.

През 2013 г. ромите със средно образование са около 10%, като това е по-голям дял в сравнение с измерванията от различни изследвания между 2000 г. и 2010 г., когато стойността на този показател беше около 7%. В зависимост от региона, този дял стига и до над 15%. Т.е. наблюдава се повишаване на ромите със средно образование и то при положение, че при над 23% от тях училището се намира на повече от 10 км от тяхното местоживееие.

Повишава се и дялът на ромите с висше образование. През 2001 г. дялът им е бил 0,1% от общия брой ромии, докато през 2014 г. дялът им е около 0,7%. В числа това не изглежда внушително, но като дял това е много сериозно повишение.

Трябва да се отбележи, че **този успех е постигнат предимно благодарение на работата на НПО и без никакви насърчаващи мерки от страна на държавата**. Успехът и общото повишаване на образователното равнище на ромите в страната вероятно се дължи на развитието на общността като цяло: възможността за мобилност и заеетост в други страни от ЕС и достъпът до чужди образователни системи, развитието на комуникациите и масовия достъп до съвременни технологии и интернет, добрите примери в общността, наличието на възможност за участие в стипендиантски програми (на неправителствени организации) и тн. Освен това „инфлацията“ на образованието вероятно води до повишаване на образователното равнище на съответно ниво. Според различни експерти, бакалавърската степен отдавна не е толкова престижна сред развитите общества и обикновено завършилите продължават образованието си в магистърски и докторски степени, а по-високото образование подобрява шансовете за по-престижна и по-добре платена заеетост.

Вярвам в идеята за отворените общества. Смятам, че има и трета област, не по-малко важна от образованието и заеетостта. Всъщност това е може би най-важната сфера, а именно

Социалните дистанции

Тяхното намаляване едва ли ще бъде приоритет за правителството. Всъщност за ниско правителство в новата българска история добрият мултиетнически климат не е бил приоритет. Изследване на Институт Отворено Общество – София показва, че през 2016 г. социалните дистанции са по-широки от всякога. **Увеличават се и нивата на враждебната реч**. А както е известно, „злото никога не идва само“: източниците на враждебна реч са **източници и на расизъм, ксенофобия, дискриминация, склонност към насилие и опрощаване на насилие**. Основните канали на разпространение на речта на омразата са медиите, а основният източници – политиките. Въпреки че по-голямата част от обществото смята, че трябва да се спре държавното финансиране на политически партии или меди, ако техните ръководители или журналисти правят изказвания, които изразяват неодобрение, омраза или агресия спрямо различните малцинства, все по-малко са хората, които биха реагирали срещу нея. **Неправителствените организации са тези, които реагират първи. По тази причина те често се превръщат в обект на реч на омразата**.

За да има позитивна промяна, е необходимо институциите поактивно да използват административни мерки за ограничаване на речта на омразата, но не само по отношение на административни или наказателно преследване, а и чрез въвеждане на подходящи механизми и мерки в сферата на публичните политики – образование, здравеопазване, заеетост, представителство и тн.

Ще се самопреследват ли патриотите в случай на използване на реч на омразата и враждебна реч, както и в случай на престъпления от омраза (спомнете си Атака и джамията в София)? Съмнявам се. По-скоро биха насърчили такова поведение, определяйки го като патриотично, (подкрепяни от премиера, който изглежда няма нищо против ловците на мигранти).

Критичните проблеми пред развитието на българското общество като граждани на Европа и света ни заляват от всяка обществена сфера. Повечето от тях са комплексни и изискват знания, опит, смелост и кураж за реформи. Това се отнася и за участието на ромската общност – ако досега имаше някой и друг депутат или заместник – министър, то в новото Народно събрание и правителство **няма да има нито един представител от ромски произход**. Разбира се, това не е задължително. Задължително е избраните да работят за всеки член на обществото ни, а в настоящия формат това е малко вероятно да се случи. Преди не много време един от бъдещите министри определи ромите като човекоподобни и сравни жените от ромски произход с „улични кучки“, от което за неговия имидж произлязоха само позитиви и никаква наказателно или друго последствие. Подобни изказвания са нормална част от политическата реторика и на други коалиционни партньори от бъдещия кабинет, което създава тревожно усещане за предстоящия управленски мандат.

До момента председател на Националния съвет за етническите и интеграционните въпроси към Министерски съвет на Република България съвети винаги е бил министърът, в чиито ресор са социалните въпроси. Този съвет, отговарящ за изпълнението на интеграционната политика на етнически малцинства – бежанци, мигранти и тн. винаги е работил мудно и бавно, а за ефективността му може да се спори. Проблемите там са разнообразни, но са лесно разрешими: трябва само малко желание. Иначе, как ще работи този съвет, ако го ръководи човек, който подбужда към етнически конфликти, насърчава лов на мигранти, напада хора, когато му скимне или вдига барикади по границите – само може да се предполога. Със сигурност е трудно да се предположи, че тези хора биха работили за подобряване на етническия климат.

Метаморфозите в българския политически живот обаче не са изключения, както и преминаване от една крайност в друга. Песимизмът ми не означава, че не вярвам в успеха, напротив. Това, в което не вярвам, е успехът на разединеното общество.

- [1] Доклад за изпълнение на плана за действие на Агенция по заеетостта през 2016, стр. 8-16.
- [2] Изпълнението на НСИРБ през 2015: станация с ограничени възможности за развитие, Амалипе, 2016,
- [3] Доклад за административен мониторинг на изпълнението на НСИРБ 2012-2010
- [4] http://landsourceofincome.org/
- [5] http://www.areteyouth.org/bg/
- [6] Преброяване 2011, Население, Том 1, книга 2, Демографски и социални характеристики, НСИ, София, 2012
- [7] Доклад за изпълнение на план за действие на Агенция по заеетостта, 2016
- [8] По програма на Агенция по заеетостта за обучения и ограмотяване „Нов шанс за успех“, финансирана от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“.

TAGS | ГРАЖДАНСКИ ПРАВА > | ЕТНИЧЕСКИ МАЛЦИНСТВА > | РАСИЗЪМ > | СОЦИАЛНИ ПРАВА >

Twitter | Facebook | Google+

ЛИЦЕНЗ: CC BY-ND Creative commons: признание, без производни
Можете да разпространявате този текст свободно, ако посочите автора по обичайния начин и на обичайното за носителя място; не се разрешават промени.

< ПРЕДИШНА ПУБЛИКАЦИЯ | Следваща публикация >

Намалена насилство над деца в Персийския залив | Относителната всеобщност на правата на човека. Трета част.

Димитър Димитров
Димитър Димитров е директор на програма „Рома“ в Институт Отворено Общество – София. Има магистърска степен по „Публичен мениджмънт и политики“ от СУ „Св. Климент Охридски“ и „Social Development Practice“ от London Metropolitan university. Има специфичен опит в страната и чужбина по въпроси, свързани с политики за малцинствата, интервенции в критични социални ситуации и овластяване на уязвими общности.

СВЪРЗАНИ ПУБЛИКАЦИИ

Относителната всеобщност на правата на човека. Трета част.
от **Джак Донели** - 04/05/2017

Първите 100 дни на Тръмп – белязани от протести за климатичните промени
от **Marginalia** - 01/05/2017

Относителната всеобщност на правата на човека. Втора част.
от **Джак Донели** - 27/04/2017

Съдът в Страсбург спря събарянето на ромски къщи в Пловдив
от **Marginalia** - 27/04/2017

Националните извинения притежателят селата да променят бъдещето
от **Едуин Батистела** - 26/04/2017

ХРУ: Тютюневите гиганти трябва да зачат човешките права
от **Marginalia** - 26/04/2017

ТЕМИ

- АНТИСЕМИТИЗЪМ > | БЕЖАНЦИ > | ГРАЖДАНСКИ ПРАВА > | ДИКТАТУРА > | ЕГРЪДАНИНЪТ >
- ЕТНИЧЕСКИ МАЛЦИНСТВА > | ЛГБТИ > | МАЛЦИНСТВА > | МЕЖДУНАРОДНИ СЪГЛАША >
- МИГРАЦИЯ > | ПРАВА НА ДЕЦАТА > | ПРАВА НА ЖЕНИТЕ > | ПРАВА НА ХОРАТА С УВРЕЖДАНИЯ >
- РАСИЗЪМ > | РЕЛИГИОЗНИ МАЛЦИНСТВА > | СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ > | СВОБОДА НА РЕЛИГИЯТА >
- СОЦИАЛНИ ПРАВА > | ТЕРОРИЗЪМ > | ТОТАЛИТАРИЗЪМ > | ХОЛОКОСТ > | ГЕНОЦИД >
- РЕЛИГИОЗЕН ФУНДАМЕНТАЛИЗЪМ >

Мониторинг на публичните ресурси за ромското включване

БЮЛЕТИН

Marginalia ще ви държи в течение за всичко, което се случва в областта на човешките права, всяка седмица
Email *

RSS емисия

НАЙ-НОВОТО

Последно заседание по наказателното дело срещу Юлиана Методиева
от **Marginalia** - 04/05/2017

Относителната всеобщност на правата на човека. Трета част.
от **Джак Донели** - 04/05/2017

Какво трябва да знае бъдещото правителство за ромското малцинство
от **Димитър Димитров** - 03/05/2017

Намалява насилието над деца в Персийския залив
от **Marginalia** - 03/05/2017

Защитник на правата на детето и СЕМ спорт кое е вредно медийно съдържание
от **Юлиана Методиева** - 02/05/2017